

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Бухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исматова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Xomidova Mahliyo Akobir qizi

Buxoro davlat pedagogika instituti 2 bosqich magistri

ELEKTRON HISOBLASH MASHINALARI UCHUN YARATILGAN DASTURLAR, IXTIROLAR, FOYDALI MODELLAR VA SANOAT NAMUNALARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada elektron hisoblash mashinalari (EHM) uchun yaratilgan dasturlar, shuningdek, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalarining zamonaviy raqamli tizimlardagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. EHM dasturlari hisob-kitoblar, boshqaruv jarayonlari, axborotni qayta ishlash amallari va ko‘plab texnologik operatsiyalar uchun asosiy poydevor ekanligi ko‘rsatilgan. Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari esa fan-texnika rivojlanishiga kuchli turtki beruvchi intellektual mulk turlari sifatida yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Elektron hisoblash mashinalari, dasturlar, ixtirolar, foydali modellar, sanoat namunalari, raqamli tizimlar, texnologik operatsiyalar

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение программ, созданных для электронно-вычислительных машин (ЭВМ), а также изобретений, полезных моделей и промышленных образцов в современных цифровых системах. Показано, что программы для ЭВМ являются основой для вычислений, процессов управления, обработки информации и многих технологических операций. Изобретения, полезные модели и промышленные образцы рассматриваются как виды интеллектуальной собственности, которые дают мощный импульс развитию науки и техники.

Ключевые слова: электронно-вычислительные машины, программы, изобретения, полезные модели, промышленные образцы, цифровые системы, технологические операции.

Abstract:

This article analyzes the role and significance of programs developed for electronic computing machines (ECM), as well as inventions, utility models, and industrial designs in modern digital systems. It is demonstrated that programs for electronic computing machines form the foundation for computations, control processes, information processing, and numerous technological operations. Inventions, utility models, and industrial designs are considered as types of intellectual property that provide a powerful impetus for the development of science and technology.

Keywords: electronic computing machines, software programs, inventions, utility models, industrial designs, digital systems, technological operations.

Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar zamonaviy raqamli tizimlarning asosiy poydevorini tashkil etadi. Ular yordamida turli hisob-kitoblar, boshqaruv jarayonlari, axborotni qayta ishlash amallari va ko‘plab texnologik operatsiyalar bajariladi. Bugungi kunda nafaqat kompyuterlar, balki smartfonlar, aqlli qurilmalar, sanoat robotlari, tibbiy uskunalar ham dasturiy ta’minot yordamida ishlaydi. Ixtirolar esa inson tafakkurining mahsuli bo‘lib, fan va texnika rivojiga kuchli turtki beradi. Foydali modellar ixtirolarning soddalashtirilgan, tez tatbiq etiladigan ko‘rinishi hisoblanadi. Sanoat namunalari esa mahsulotning tashqi ko‘rinishi va dizayniga oid texnik yechimlarni o‘z ichiga oladi.

Bugungi kunda nafaqat kompyuterlar, balki smartfonlar, aqlli qurilmalar, sanoat robotlari, tibbiy uskunalar ham dasturiy ta’minot yordamida ishlaydi. Ixtirolar esa inson tafakkurining mahsuli bo‘lib, fan va texnika rivojiga kuchli turtki beradi. Foydali modellar ixtirolarning soddalashtirilgan, tez tatbiq etiladigan ko‘rinishi hisoblanadi. Sanoat namunalari esa mahsulotning tashqi ko‘rinishi va dizayniga oid texnik yechimlarni o‘z ichiga oladi. Elektron hisoblash mashinalari va ular uchun yaratilgan dasturlar zamonaviy axborot texnologiyalari rivojining markazida turadi. Informatika sohasi taraqqiyoti, raqamlashtirish jarayonlarining chuqurlashuvi, ishlab chiqarish, ta’lim, tibbiyot, iqtisodiyot, transport va boshqa ko‘plab sohalarda avtomatlashtirish darajasining oshishi bevosita elektron hisoblash mashinalari — kompyuter texnikasi va ular uchun tuziladigan dasturlarni yanada takomillashtirishni talab etadi. Bugungi kunda elektron hisoblash mashinalari jamiyatning turli tizimlarida boshqaruv va nazoratni yengillashtiruvchi asosiy vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ular yordamida katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash, murakkab jarayonlarni modellashtirish,

texnologik sikllarni boshqarish, avtomatlashtirilgan tizimlarni yaratish mumkin bo‘lib, bularning barchasi dasturiy ta‘minot bilan chambarchas bog‘liqdir.

Elektron hisoblash mashinalari uchun dasturlar ishlab chiqilishi ilmiy izlanishlar va texnik ijodkorlikning muhim sohasi hisoblanadi. Dastur — bu kompyuter tomonidan bajariladigan buyruqlar majmuasi bo‘lib, u foydalanuvchining muayyan vazifasini avtomatlashtirishga xizmat qiladi. Dasturiy mahsulotlar yaratish nafaqat texnik jarayon, balki intellektual mulkning eng muhim ko‘rinishlaridan biri hisoblanadi. Chunki har bir dastur yaratilish jarayonida muallif tomonidan o‘ziga xos algoritmlar, yechimlar, funksional imkoniyatlar va texnik g‘oyalar shakllantiriladi. Shu sababli dasturiy ta‘minotning huquqiy muhofazasi, ya‘ni uning mualliflik huquqi bilan himoyalanihi juda muhimdir. Dasturiy mahsulotlarni yaratishda ixtirochilik g‘oyalari, foydali modellar yoki texnik yechimlar ham ko‘p uchraydi. Bunday yechimlarning huquqiy jihatdan himoyalanihi esa patentlash tartibi orqali amalga oshiriladi.

Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari texnik ijodkorlikning asosiy ob‘ektlari hisoblanadi. Ular jamiyatning texnik va iqtisodiy taraqqiyotiga sezilarli hissa qo‘shuvchi yangiliklar bo‘lishi mumkin. Ixtiro deganda texnika sohasida ilgari noma‘lum bo‘lgan yangi, foydali va amalda qo‘llanishi mumkin bo‘lgan texnik yechim tushuniladi. Foydali model esa texnik yechimning soddalashtirilgan, biroq amalda qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan ko‘rinishi bo‘lib, uning patentlanish talablari ixtiroga nisbatan ancha qulay va tezkor hisoblanadi. Sanoat namunasi esa mahsulotning tashqi ko‘rinishiga, dizayniga, shakliga, estetikasiga oid ijodiy yechimdir. Elektron hisoblash mashinalari va ularning dasturlari bilan bog‘liq bo‘lgan ixtirolar ko‘pincha yangi algoritmlar, ma‘lumotlarni qayta ishlashning samarali usullari, texnik jihozlarni boshqarishning ilg‘or texnologiyalari yoki kompyuter qurilmalarining ishlashini takomillashtiruvchi tizimlarni qamrab oladi.

Elektron hisoblash mashinalari sohasida ixtirolar turlicha bo‘lishi mumkin. Masalan, mikroprotessorlar arxitekturasini takomillashtiruvchi texnik yechimlar, kompyuterlarning energiya samaradorligini oshiruvchi texnologiyalar, axborot xavfsizligi bo‘yicha yangi kriptografik algoritmlar, sun‘iy intellektga asoslangan tizimlarning ishlash mexanizmlari va boshqa ko‘plab innovatsion g‘oyalar ixtiro sifatida patentlashga sabab bo‘ladi. Bularning barchasi, o‘z navbatida, dasturlarni samarali ishlashini ta‘minlashga xizmat qiladi. Masalan, shifrlash algoritmlarining takomillashuvi dasturiy ta‘minotning xavfsizligini oshiradi, sun‘iy intellekt tizimlari uchun yangi modellar esa ma‘lumotlarni tahlil qilish sifatini yaxshilaydi. Bu kabi texnik g‘oyalar nafaqat iqtisodiy, balki ilmiy-texnik taraqqiyot uchun strategik ahamiyatga ega.

Foydali modellar esa ko‘pincha texnik qurilmalarning soddalashtirilgan yechimlariga nisbatan qo‘llaniladi. Masalan, kompyuterlar uchun yangi turdagi sovitish tizimlari, klaviatura yoki sichqoncha ergonomikasini yaxshilovchi konstruksiyalar, monitorlar yoki boshqa qurilmalarning optimal ishlashiga yordam beruvchi mexanik elementlar foydali model sifatida himoyalanihi mumkin. Ularning afzalligi shundaki, foydali modelni patentlash tez va oson bo‘lib, texnik yangilikning amaliyotda tez qo‘llanilishiga imkon beradi. Zamonaviy kompyuter texnologiyalari tobora miniaturizatsiyalashib borayotgani sababli, kichik konstruktiv yechimlar ham muhim ahamiyatga ega bo‘lib bormoqda. Bu esa foydali modellarni yanada dolzarbligini oshirmoqda.

Elektron hisoblash mashinalari va dasturlar bilan bog‘liq texnik yechimlarni huquqiy himoya qilishning yana bir muhim jihati — bu ularni ro‘yxatdan o‘tkazish tartibi va intellektual mulk sifatida tan olinishi masalasidir. Odatda, dasturiy mahsulotlar mualliflik huquqi bilan himoyalanihi, ya‘ni dastur kodi adabiy asar sifatida qaraladi. Bu tizimga ko‘ra, dastur kodi nusxa ko‘chirilishi, tarqatilishi yoki o‘zgartirilishi bo‘yicha muallifning maxsus ruxsati talab etiladi. Texnik yechimlar esa patent orqali himoyalanihi. Patentning afzalligi shundaki, u muallifga o‘z ixtirosidan ma‘lum muddat davomida faqat o‘zi foydalanish huquqini beradi. Bu esa yangi texnik yechimlarni tijoratlashtirish, investorlarni jalb qilish va yangilik muallifining iqtisodiy manfaatini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi.

Yakun qilib aytganda, elektron hisoblash mashinalari va ular uchun yaratilgan dasturlar, shuningdek ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari zamonaviy jamiyat taraqqiyotida beqiyos o‘rin egallaydi. Ular nafaqat ilmiy-texnik sohaning rivojlanishini ta‘minlaydi, balki iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi, yangi texnologiyalar yaratishga zamin hozirlaydi. Dasturiy ta‘minotning rivojlanishi va texnik yechimlarning takomillashuvi kelgusida ham axborot texnologiyalari sohasining

asosiy yo‘nalishi bo‘lib qoladi. Intellektual mulk ob‘ektlarini himoya qilish esa innovatsion rivojlanishning muhim omili sifatida o‘z ahamiyatini saqlab qoladi. Shu bois elektron hisoblash mashinalari va dasturlar bilan bog‘liq texnik yechimlar, ixtirolar va dizaynlar zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas bo‘lagi sifatida baholanadi va ularning yaratilishi, rivojlanishi hamda huquqiy muhofazasi dolzarb masala bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **O‘zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi.** *Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari bo‘yicha amaliy qo‘llanma.* – Toshkent: O‘zR IMA, 2021.
2. **Kerzner, H.** *Project Management for Information Systems Development.* – New York: Wiley, 2019.
3. (Elektron hisoblash mashinalari va dasturiy yechimlarni yaratish jarayonlarining boshqaruvi bo‘yicha muhim qo‘llanma.)
4. **Stallings, W.** *Computer Organization and Architecture: Designing for Performance.* – 11th Edition. Pearson Education, 2021.
5. (Kompyuter arxitekturasi, apparat vositalari va ularning ishlash tamoyillari haqida asosiy texnik manba.)
6. **Sommerville, I.** *Software Engineering.* – 10th Edition. Pearson, 2020.
7. (Dasturiy mahsulotlar yaratish, testlash va texnik hujjatlashtirish bo‘yicha eng nufuzli darsliklardan biri.)
8. **WIPO – World Intellectual Property Organization.** *WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use.* – Geneva: WIPO Publications, 2022.
9. (Patent huquqi, dasturiy mahsulotlar muhofazasi, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari bo‘yicha xalqaro normativ manba.)
10. **O‘zbekiston Respublikasi “Intellektual mulk to‘g‘risida”gi Qonuni.** – Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi (lex.uz), 2020-yil yangi tahriri.
11. (Ixtiro, foydali model, dasturiy mahsulot va sanoat namunasining huquqiy himoyasi bo‘yicha asosiy milliy hujjat.)
12. **Tanenbaum, A. & Bos, H.** *Modern Operating Systems.* – 4th Edition. Pearson, 2020.
13. (Elektron hisoblash mashinalari uchun dasturiy platformalar, OS arxitekturasi va hisoblash tizimlari bo‘yicha fundamental manba.)

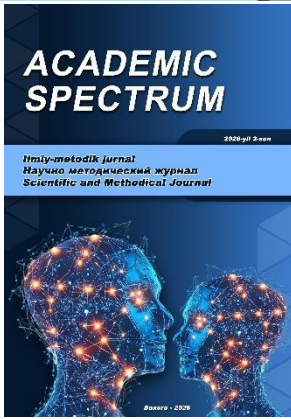
MUNDARIJA:

Qurbonov G‘ulomjon G‘afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	<i>Matematik ta’limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati</i>	6
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	<i>Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘qitish metodikasidagi o‘rni va ahamiyati</i>	10
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	<i>Kollaborativ o‘qitish texnologiyasi “boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi” faniga tatbiq etish imkoniyati</i>	13
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	<i>Jamoat salomatligini fanini o‘qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari</i>	18
Raximova Nasiba Nuriddinovna	<i>O‘smirlarda agressiya muammosini o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari</i>	22
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	<i>Tarixiy podkastlar va videobloglar o‘quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida</i>	26
To‘rayeva Dilovar Naimovna	<i>Kichik yoshdagi o‘quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari</i>	30
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	<i>Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi</i>	33
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	<i>Gaz molekulalarining tezliklar bo‘yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar</i>	36
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	<i>Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes</i>	43
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o‘rgatishning ahamiyati</i>	48
Itolmasova Nafisa Furqatovna	<i>Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari</i>	51
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	<i>Jarayonlarni boshqarishda rejining va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish</i>	54
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi</i>	57
Ismatova Kamola Azizjon qizi	<i>Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati</i>	60
Ochilova Mexrubon Syratovna	<i>Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии</i>	64
Sirojov Otajon Orifjonovich	<i>Talabalarning o‘quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish</i>	69
Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li	<i>Talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini takomillashtirish</i>	76

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	<i>Ingliz tili o‘qitishda o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili</i>	80
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	<i>Maktabdan tashqari ta‘lim strategiyalari: istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar</i>	84
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	<i>Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta‘lim jarayonidagi o‘rni</i>	88
Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna	<i>Ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o‘rni</i>	91
Shikarov Tolib Tavakalovich	<i>Raqamli pedagogikada adaptiv ta‘lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o‘quv samaradorligini oshirish</i>	95
Raximov Azizbek Normurodovich	<i>Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati</i>	99
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili</i>	104
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari</i>	108
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	<i>Loyihaga asoslangan faoliyatning o‘quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta‘siri</i>	112
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o‘g‘li	<i>Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar</i>	119
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	<i>Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari</i>	123
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	<i>O‘smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta‘sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv</i>	129
Kurbonov Munis Ro‘zmetova Muhabbat	<i>Ta‘lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati</i>	137
Farmonova Dildora Sobirovna	<i>Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvidagi to‘siqlar</i>	140
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	<i>Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari</i>	143
Tojiboyev Ziyodilla A‘zamjon o‘g‘li	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari</i>	147
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	<i>Talabalarning kommunikativ kompetentligi guruhiiy o‘zaro ta‘sir samaradorligining prediktori sifatida</i>	149
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	<i>Onomastics funktsions</i>	153
Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna	<i>Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni</i>	156
Ziyadilloeva Malikabonu Abdulloyevna	<i>Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces</i>	160

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	<i>O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati</i>	164
Hamroyev Jasur Umedovich	<i>Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari</i>	169
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	<i>Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents</i>	173
Rustamov Shavkat Shuxratovich	<i>Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence</i>	177
Назаров Акмал Мардонович	<i>Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов</i>	180
Ганджиев Феруз Фуркатович	<i>Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия</i>	184
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	<i>Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности</i>	189
Zoirov Abduqodir Askarovich	<i>Talabalarda diqqat sifatлари rivojlanishining psixologik determinantlari</i>	193
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	<i>Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi</i>	197
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	<i>Comparison of the effectiveness of online and offline learning</i>	200
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	<i>Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari</i>	203
Шарипова Умида Шавкат кизи	<i>Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике</i>	206
Тагирова Муштарий Махсудовна	<i>Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов</i>	209
Narziyeva Husnora	<i>Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni</i>	212
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	<i>Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari</i>	216
To'raqulova Nargiza Ali qizi	<i>Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</i>	219
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	<i>Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).</i>	222
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	<i>Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies</i>	225
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	<i>O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari</i>	228

<i>Rahmatova Nasiba Sobirovna</i>	<i>Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari</i>	231
<i>Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich</i>	<i>O‘smirlardagi emotsional zo‘riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari</i>	238
<i>Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna</i>	<i>O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini</i>	242
<i>Qodirova Dilnoza Murtazoyevna</i>	<i>Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari</i>	244
<i>Tajibayev Shohruh Maqsudovich</i>	<i>The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance</i>	251
<i>Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li</i>	<i>O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik</i>	256

“ACADEMIC SPECTRUM”

ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

- ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;
- maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;
- maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Anti plagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislar va ma‘ruzalari chop etilmaydi. E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvoohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.

*Buxoro
2026. № 2-Son.*